

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม - มีนาคม 2561

การศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาล THE SPIRITUAL QUOTIENT OF NURSING STUDENTS

ธนพล บรรดาศักดิ์*

Thanapol Bundasak

ดร. กนกอร ชาวเวียง*

Dr. Kanok-on Chaowiang

นฤมล จันทระเกษม*

Narumol Jangasem

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือวิจัยประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบวัดความฉลาดทางจิตวิญญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายชั้นปีพบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณสูงที่สุด รองลงมาเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความฉลาดทางจิตวิญญาณ, นักศึกษาพยาบาล, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

ABSTRACT

This research study was the descriptive research. The objective of this study was to explore Spiritual Quotient of the first year to fourth year students in Boromarajonani College of Nursing. The research instrument consists of 2 parts: Sociodemographic and Spiritual Quotient test. Data analysis was based on descriptive statistics. The results of this research showed that Spiritual Quotient of the first year to fourth year students was at the median level. Besides, Spiritual Quotient of the fourth year nursing students was at the highest level. Followed by third year, second year and first year, respectively.

Keywords: spiritual quotient, nursing student, Boromarajonani College of Nursing.

* อาจารย์ประจำวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

บทนำ

จิตวิญญาณ (spiritual) เป็นมิติหนึ่งของสุขภาพ องค์การอนามัยโลกให้คำจำกัดความของสุขภาพว่า เป็นภาวะที่เป็นสุขทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ หรือเรียกว่าเป็นการพยาบาลแบบองค์รวม (holistic nursing) ซึ่งกล่าววามมนุษย์ประกอบไปด้วย ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ การดูแลสุขภาพของมนุษย์จึงต้องดูแลในทุกองค์ประกอบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ควบคู่ไปด้วยเสมอ ไม่สามารถแบ่งการดูแลเป็นส่วน ๆ ได้ เพื่อการคงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีของมนุษย์ จิตวิญญาณเป็นพื้นฐานของการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อสุขภาพ ซึ่งบุคคลต้องมีอยู่ตลอดเวลาและทุกสถานการณ์ (ประเวศ วรรณี, 2544; กัลยา พลอยใหม่, 2545; Cusveller, 1998)

ในปัจจุบัน การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์นั้น นอกจากการพัฒนาความฉลาดทางปัญญา (intelligence quotient: IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient: EQ) ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา (adversity quotient: AQ) ความฉลาดทางจริยธรรม (moral quotient: MQ) ความฉลาดทางสุขภาพ (health quotient: HQ) แล้ว การพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ (spiritual quotient: SQ) มีความสำคัญมากที่สุดกว่าความฉลาดในด้านอื่น ๆ (Covey, 2004)

ความฉลาดทางจิตวิญญาณ (SQ) เป็นความสามารถในการรับรู้และการเข้าใจคุณค่าของชีวิต ตลอดจนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในชีวิต สามารถสร้างเป้าหมายและประเมินการกระทำหรือวิธีการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างถ่องแท้กว่าบุคคลทั่วไป ทำให้บุคคลมีมุมมองต่อชีวิตที่กว้างขึ้นและลึกซึ้ง เพื่อเป็นหนทางไปสู่การประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายและมีความสุข ตลอดจนเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ภายใต้อารมณ์และศีลธรรมได้เป็นอย่างดี (Zohar & Marshall, 2000; Hildebrandt, 2011) นอกจากนี้ เดวิด บี คิง (King, 2008) ยังกล่าวว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณ นอกจากจะเป็นการค้นหาคุณค่าและความหมายในชีวิตแล้ว ยังเป็นความสามารถทางจิตใจที่ใช้ในการปรับตัว ตั้งอยู่บนพื้นฐานการเข้าใจเหตุผลในการมีชีวิต ทำให้เกิดสมาธิ นำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสมอีกด้วย

การพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่ง Zohar & Marshall (2000) ได้กล่าวถึงการพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณว่ามี 7 ขั้นตอนคือ 1) รู้ว่าตอนนี้เราอยู่ที่ไหน 2) รู้ว่าเราต้องการเปลี่ยนแปลง 3) ทบทวนจุดยืนของตนเองและอะไรคือแรงจูงใจที่มีความหมายมากที่สุด 4) ค้นหาและกำจัดอุปสรรค 5) ค้นหาทางที่เป็นไปได้และไปตามทางนั้น 6) ผูกพันและมุ่งมั่นในทางที่ตนเลือก และ 7) ตระหนักว่ายังมีหนทางอื่น ๆ มีมากมาย

การที่จะพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณนั้น พบว่าวัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณ เนื่องจากช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายสมองจะมีการเจริญเติบโตเต็มที่ และมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ตลอดจนวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้น มีความสามารถในการ

คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล อีกทั้งวัยรุ่นจะเริ่มค้นหาตัวตนของตนเอง เนื่องจากต้องเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า และมีความคาดหวังในการประสบความสำเร็จในชีวิต จะทำให้วัยรุ่นใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย มีความรับผิดชอบ มีสมาธิ นำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข (Ruddock & Cameron, 2010)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษา เพราะจะทำให้ นักศึกษาสามารถตระหนักรู้ถึงคุณค่าในชีวิต มีเป้าหมาย มีแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียน นำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในการเรียนตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ (ณชวติ จันทรพอง, 2551; ศรีญญรัตน์ คงอิม และอวยพร เรื่องตระกูล, 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการเรียนการสอนในสาขาพยาบาลนั้น มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ผู้รับบริการ และโดยลักษณะงานวิชาชีพเป็นงานที่ต้องเผชิญกับความเจ็บป่วย ความรับผิดชอบในชีวิตมนุษย์ และความทุกข์ทรมานของผู้อื่น นักศึกษาพยาบาลต้องฝึกฝนและควบคุมตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อสูง เสียสละ อดทน รู้จักแก้ปัญหา มีการตัดสินใจที่ถูกต้องรวดเร็ว เพื่อให้การพยาบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นักศึกษาพยาบาลยังต้องเผชิญกับความคาดหวังของผู้รับบริการและคนในสังคม ขณะที่นักศึกษาพยาบาลซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่เป็นวัยรุ่น เป็นวัยที่อยู่ในช่วงระยะคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ มีความอ่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย ทั้งยังต้องพัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมายังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 ในเรื่องการให้นักศึกษามีความพร้อมทางปัญญา สุขภาพกาย และสุขภาพจิต มีความมุ่งมั่นที่จะเรียน ซึ่งสอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 2 (มคอ.2) หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาล ที่จะต้องเตรียมความพร้อมทางการเรียนให้แก่ นักศึกษาในด้านวิชาการและการปรับตัวด้านการใช้ชีวิตในวิทยาลัย เพื่อให้สามารถเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความฉลาดทางจิตวิญญาณให้กับนักศึกษา ให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้ เต็มไปด้วยความสุข และสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่กำหนด อันนำไปสู่การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดีในวันข้างหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีความฉลาดทางจิตวิญญาณ และการแบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางจิตวิญญาณของ King (2008) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความสามารถทางจิตใจที่ใช้ในการปรับตัว ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการเข้าใจถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยเฉพาะการเข้าใจถึงเหตุผลในการมีชีวิตอยู่ การสร้างและการค้นหาเป้าหมายของชีวิต การใช้ภาวะตระหนักรู้ และการมีสมาธิ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผล ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางจิตวิญญาณเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการคำนึงถึงการดำรงอยู่ของชีวิต (critical existential thinking) หมายถึง ความสามารถในการคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย เหตุผลในการดำเนินชีวิต การทำความเข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิต ได้แก่ การมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร อะไรคือสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ความเป็นไปของโลก ความเป็นจริง ความตาย สัจธรรมของชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย

2. ด้านการสร้างเป้าหมายในชีวิต (personal meaning production) หมายถึง การมีเป้าหมายในชีวิต รวมถึงความสามารถในการควบคุมสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสามารถใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นมาช่วยในการกำหนดเป้าหมายของตนเองได้

3. ด้านการตระหนักรู้ถึงภาวะเหนือธรรมชาติ (transcendental awareness) การเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจและร่างกายของตนเอง และให้คุณค่ากับสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งได้แก่จิตใจหรือจิตวิญญาณ ทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่าภายในตนเองหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งมากกว่าการพิจารณาเฉพาะรูปลักษณ์ภายนอก

4. ด้านการเข้าสู่ภาวะการมีสติ (conscious state expansion) หมายถึง ภาวะความมีสติที่มั่นคงเกิดจากความสงบของจิตใจตนเอง การมีสติมักเป็นการรับรู้ถึงบางสิ่งของตนเองและตอบสนองต่อสิ่งรอบตัว ซึ่งหากเข้าสู่การมีสติในระดับสูงได้ ก็จะเป็นผู้มีระดับของความฉลาดทางจิตวิญญาณที่สูงด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2558 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 89 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 103 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 96 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 106 คน ศึกษาประชากรทั้งหมด เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดความฉลาดทางจิตวิญญาณของ อัญชลี ศุภวิทยากินันท์ (2552) ตามแนวคิดของ King (2008) กำหนดหลักเกณฑ์การให้คะแนนตาม Likert Scale 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้ความถี่ และร้อยละ 2) วิเคราะห์ความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยนี้แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ โดยค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.67 - 5.00 อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.34 - 3.66 อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 2.33 อยู่ในระดับต่ำ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 93.91 และเป็นเพศชาย จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.09 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชาย	5	1.27
	เพศหญิง	84
นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เพศชาย	2	0.51
	เพศหญิง	101
นักศึกษาชั้นปีที่ 3 เพศชาย	5	1.27
	เพศหญิง	91
นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพศชาย	12	3.05
	เพศหญิง	94
รวม	394	100.00

2. ความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

ระดับชั้นปี	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)	ระดับความฉลาดทางจิตวิญญาณ
ชั้นปีที่ 1	3.27	0.76	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 2	3.53	0.85	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 3	3.68	0.79	สูง
ชั้นปีที่ 4	4.14	0.73	สูง
รวม	3.65	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 เมื่อจำแนกความฉลาดทางจิตวิญญาณตามชั้นปี พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณสูงที่สุด รองลงมาเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกรายชั้นปี พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณสูงที่สุด อาจเนื่องมาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นนักศึกษาที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการฝึกภาคปฏิบัติมากกว่าชั้นปีอื่น ๆ มีความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้ดี อีกทั้งนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นช่วงที่ใกล้สำเร็จการศึกษา ทำให้มีความภาคภูมิใจ มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมในการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดี อีกทั้งยังเป็นທີ່ปรึกษาให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ทั้งในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิตในวิทยาลัย โดยใช้เหตุผลและประสบการณ์ได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณสูงกว่าชั้นปีอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิด บี คิง (King, 2008) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความสามารถทางจิตใจที่ใช้ในการตระหนักรู้ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และการปรับตัวในการดำรงชีวิต ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านการไต่ตรองสิ่งสำคัญอย่างลึกซึ้ง การส่งเสริมความหมายของชีวิต การยอมรับในตนเอง และการควบคุมภาวะทางจิตวิญญาณอย่างมีสติ ทำให้เผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้าม

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณต่ำกว่าชั้นปีอื่น อธิบายได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นนักศึกษาที่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล มีความเครียดค่อนข้างสูง เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอน มีความแตกต่างจากการเรียนที่ผ่านมา ถึงแม้จะเป็นวิชาพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ แต่เนื้อหาจะสอดแทรกและมุ่งเน้นไปทางการพยาบาล อีกทั้งนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องเผชิญ กับสิ่งแวดล้อมใหม่ ต้องแยกจากครอบครัวเข้ามาอยู่ในหอพัก ต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนใหม่ รุ่นพี่ และคณาจารย์ในสถาบันการศึกษา นอกจากนี้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 บางคนไม่ได้สมัครใจมาเรียนพยาบาล ตั้งแต่แรก อาจลาออกจากการเรียนพยาบาลกลางคันได้ ดังนั้นจึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ให้นักศึกษา พยาบาลชั้นปีที่ 1 มีความฉลาดทางจิตวิญญาณต่ำกว่าชั้นปีอื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีดา โปธ์ทอง, สุพัตรา พุ่มพวง และสุนทรี ชะชาตย์ (2554) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีความเครียด อยู่ในระดับสูงและมีส่วนน้อยที่มีความเครียดระดับรุนแรง ซึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดระดับรุนแรง ในนักศึกษาคือ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม และการเรียน กล่าวคือ นักศึกษาไม่สามารถ สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ และการที่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ ต้องรับผิดชอบชีวิตส่วนตัวทั้งใน ด้านการเรียน ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของหอพัก ทำให้นักศึกษา เกิดความว้าเหวและไม่มีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาประเด็นหลักเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทางจิตวิญญาณ
2. ควรศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณกับนักศึกษากลุ่มอื่นเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- กัลยา พลอยใหม่. (2545). *ความฉลาดทางวิญญาณของเด็กวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัชวดี จันทร์ฟอง. (2551). เชาว์จิตอัจฉริยะ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 1(2), หน้า 75-77.
- ปวีดา โปธ์ทอง, สุพัตรา พุ่มพวง และสุนทรี ชะชาตย์. (2554). ความเครียด การปรับตัว และความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 22(2), หน้า 1-14.
- ประเวศ ะสี. (2544). บนเส้นทางชีวิต: สุขภาพทางจิต สุขภาวะทางจิตวิญญาณ. *หมอชาวบ้าน*, 22(261), หน้า 41-46.

- ศรัญญรัตน์ คงอิม และอวยพร เรืองตระกูล. (2555). **โมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางจิตวิญญาณของนักเรียนโดยมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ศุภวิทยาภินันท์. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ด้านจิตวิญญาณ ความสุข และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม**. งานวิจัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Covey, S. R. (2004). *The 8th habit: From effectiveness to greatness*. New York, NY: Simon and Schuster.
- Cusveller, B. (1998). Cut from the right word: Spiritual and ethical pluralism in professional nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 28(2), pp. 66-73.
- Hildebrant, Linda S. (2011). *Spiritual intelligence: Is it related to a leader's level of ethical development?*. Doctoral dissertation of Philosophy, Capella University.
- King, D. B. (2008). *Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure*. Unpublished Master's Thesis, Trent University, Peterborough, Ontario, Canada.
- Ruddock, B., & Cameron, R. J. (2010). Spirituality in children and young people: A suitable topic for educational and child psychologists?. *Educational Psychology in Practice*, 26(1), pp. 25-34.
- Zohar, D., & Marshall, I. (2000). *Spiritual intelligence: The ultimate intelligence*. New York, NY: Bloomsbury.